

ՄԵՂՈՒ

Կը հրատարակի Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը : — Բաժանաբար
դադրութեան տեղն է Կ. Պոլիս Գամանթօ խան վերնադարկ թիւ 38:
Գուրակն եկած ամենայն յօդուածք կը կրճատվին ըստ հարկին :
Նամակներն ու յօդուածները պէտք է ուղղել առ խմբագիրը :

Գին տարեկան 400 թերթ կանխիկ դրշ. 400 . Վեցամսեայ
50 թերթ դրշ. 50 : Գաւառաց համար 400 թերթ 4 լիւրա . 50
թերթ 1/2 լիւրա : Մէկ թերթը 50 փարայ : Հրատարակելու հա-
մար եկած ծանուցմանց սակարկութիւն կըլլայ :

Ա. Զ. Դ.

Լրագրոյս ցրուիչը փոխված
ըլլալով եւ նոր ցրուիչը ամեն բա-
ժանորդներուն տեղը չը դիտնա-
լով կը խնդրվի որ մեր մեծա-
պատիւ բաժանորդներէն որին
թերթն որ չերթար տեղը նե՛-
խմաց տալու բարեհաճին :

Ա. ՊԱԿԵԴՐՈՆԱՅՈՒՄ

Խնդիր մը յարուցին Ազգային ե-
րեւոյթաններէն երկու երեք հոգի . ա-
նոնց արձագանգ եղան մէկ երկու լը-
րագրաց էջեր . առնց դէմ գրեցին մէկ
երկու լրագիրներ . Մեղուն ալ կուզէր
այս վերջիններուն կարգը անցնիլ ու իր
համոզումը յայտնել ն'աւտամբ ազգին
վիճակին եւ արդի ազգային Վարչութեան
եղանակին եւ ահա անդէն խօսեցաւ
Տօքթօր Յ. Շիշմանեան, որուն այն խօս-
քերուն առջիւ խոնարհամիտ լռութիւն
պահելով — զի դիտենք մեր տկա-
րութիւնը անոր կարողութեան քով — մի-
այն անոր դրածը կ'օրինակենք հոս՝ Ծէ-
նակն եւ Մանգլա-ձէն առնելով :

Ծնակն եւ Մանգլա-ձէն միահաղոյն .
վասն զի ասոնց երկուքին ալ խմբագիր-
ները կ'երկայ որ լաւ Հայերէն չը գիտ-
նալուն տեղ տեղ այնչափ աղաւաղած
էին անոր խօսքերը որ երկու աղաղբու-
թիւնը մէկտեղ բերելէն ետքն ալ հա-
զիւ կըրցանք շատ նեղութիւն քաշելով
կարելի եղածին չափ մերձենալ հեղի-
նակին :

«Ահա խորթ բառը՝ որ մենք չը հնարե-
ցինք եւ որ Հայ բառարանները թէ որ հոշոյն
բարեբաղդաւոր, Հայ ազգը ունեցեր է ի-
րօք իւր ամենամեծ դժբաղդութեանը հա-
մար անցեալին մէջ եւ զոր առատապէս կը
վայելէ ներկայիս մէջ :

Հայ ազգին անցեալին համար, սխալ
բառ մը բնորոշուած էր եւ որուն սխալ ի-
մաստը մեր ազգայութենէն ի վեր մտեր-
նուս կը հակառակէր . Էջինք կրնար մէկ
խօսքով, «անմիաբանութիւն» բառին տեղ
եւ լսանին միտքը բացառելու բառ մը գտ-
նել . ահա այն ալ գտնուեցաւ . ասկից վերջը
փախաքիլ է որ ազգային պատմութեան
դասաւորք՝ չ'ուսցունեն արդեւ այդ սխալ
բառը՝ թէ «Հայոց ազգին իր ծանծան պատ-
ճառը՝ «անմիաբանութիւն» է» ալ պէտք
է զրուցել «Հայոց ազգին կործանմանց եւ
թշուառութեանց պատճառ տպակերտա-
ցումն է» : Եւ ըսածնուս ի հաստատութիւն
քննելք ազգային պատմութիւնը իւր զա-
նազան հարստութեանց մէջ . կեդրոնական
հանանութիւնը, անոր կառավարութեան
ձեւը, անոր նիւթական եւ բարոյական
բութիւնները որ զինքը կը պահպանէին : Եւ
ջանանք այս ուսմունքիս մէջ չը հեռանալ
ամենեւին պատմութենէն որ անցեալին լոյսը
եւ ապագային դուշակն է :

Ռեւինն ազգային պատմութիւնն, որ աղօտ է
հայկազանց վրայ, մեղի կը ցնցնէ թէ՛ Սրշակուն-
եաց առաջինը Վաղարշակ Նախարարութիւններ
հաստատեց . զանոնք պաշտօններով պատ-
ուեց, դաւաճներով հարստացուց ինչ էր
այս նախարարական իշխանութիւնը — կալուա-
ծական կամ աւատական իշխանութիւնը, որ
Եւրոպա ալ միջին դարու մէջ կը անանք
Գուքս, Պարոն, Կոնս անուններով :

Այս նախարարութիւնքը որ երբեմն հա-
րիւր քսանի կը հասնէին, եւ որոց համար օ-
տար պատմիչ մը կըսէ (1). «Նախարարները
իրբեւ մէյմէկ թաղաւորներ էին, իրենց տէ-
րութեան ընդարձակ սահմաններով եւ հազա-
րաւոր զօրաց գնդերով, որոնք հինգ կամ աս-
պը հազար հոգիի եւ աւելիի ալ կը հասնէին» :
Ժառանգական էր իրենց իշխանութիւնը եւ
անխորտակ :

Ռեւինն Հայաստանի կեդրոնը թագա-
ւորն էր, եւ դաւաճներն էին մէյմէկ նախա-
րարութիւնք՝ ճիշդ նոյն գիրքին մէջ ինչպէս
որ կը անանք Եւրոպայի աւատական իշխա-
նութեանց ժամանակ . ուր նախարարը իւր
թագաւորին կը հնազանդի երբ կուզէ, կ'ա-
պրատմի իւր կրնայ, երկրին թշնամեաց
հետ կը միաբանի երբ օգտակար ինքզինքին
կը կարծէ, իր դրացի նախարարին հետ կը
կուտի երբ կ'իրքը կամ փառասիրութիւնը ի-
րեն թեւադիր կըլլան, եւ վերջապէս թագ մը
զլուխը կը գնէ եւ կ'օծուի երբ կը յաջողի :

(1) Յուլիանոս անս Զամիչ հատոր Ա երես
215 .

Եւ այսպէս կը տեսնուի թագաւոր մը Անի,
թագաւոր մը Կարս, թագաւոր մը Աղթա-
մար, թագաւոր մը Սիւնեաց երկիրը, չորս
հատ թագաւոր անկախ իրարմէ եւ ամենա-
պատրաստ հարկատու եւ հպատակ առաջին
օտար աւտոկալիտներն :

Ասկից աւելի կատարեալ օրինակ մը «ա-
րակեղրոնացման» մեր կրնանք գտնել : Մեր
պատմիչները թէ որ այդ բառը գիտնային, ան
ատեն կրնային խմանալ թէ իրենց նպատակն
միաշնորհութիւնը հետեւանք էր այդ «ապա-
կեղրոնացման» :

Ո՛վ որ ուսնի քիչ մը Գաղղիոյ պատմու-
թիւնը, կը տեսնէ թէ ինչ դժուարութիւննե-
րով այդ աւատական իշխանութիւնը կըրցեր
են տկարացնել եւ անհետացնել Գաղղիոյ թա-
ղաւորներէն երեւելիները, մասաւանդ Լուի
Յոսէֆ Զօ (ստեղծութիւնը Ռեւինն) եւ Լուի
Ժ. Եւ վերջապէս այդ թագաւորացի հետքը
ջնջելու համար Գաղղիոյ մեծ յեղափոխու-
թիւնը պարտաւորուեց է նահանգները ջնջե-
լու եւ հիմքու դաւաճները հիմնելու : Եւ ա-
սոնք ինչո՞ւ . կեդրոնացնելու համար երկիրը,
զօրացնելու համար ազգը ընդդէմ օտարին,
սրտէս զի Պուսիճոնի դուքսը, որ Հայ Սիւ-
նեաց նախարարին կրնար բաղդատուիլ, եւ
հորմանտիոյ դուքսը, որ Արծրունեաց նա-
խարարին հետ կրնար մրցիլ, չէլեն միաբա-
նելու Գերմանիոյ կայսեր կամ Վալանիոյ թա-
ղաւորին կամ Արաբացի Ամիրային կամ Ռիւ-
զանդիոյ կայսեր հետ՝ աստիճան ընելու հա-
մար կեդրոնը, որուն անունը Անի էր կամ
Փարիզ :

Ահա Հայոց պատմութիւնը ինչ որ մեղի,
օտար պատմութեան հետ բաղդատելով, կը
սորվեցնէ . եւ ապակեղրոնացում քարոզող-
ները, թող կարգան Բագրատունեաց հարս-
տութեան ժամանակի դէպքերը եւ միւլթար-
ուին տեսնելով դորձադրուած այս դրութիւնը
ամբողջապէս . վասն զի հոն յայտնի կը տես-
նուի կեդրոնը շարունակ օր օրի տկարացած
եւ երկաթեայ մարդը Աշոտ, յուսահատ Մե-
ւանայ կղզին կը պարտաւորի սահման ընել
իւր թագաւորութեան : Իսկ այդ նախարա-
րութիւնքը որ այդչափ աղաւտութիւն կը վա-
յելէին, ինչ բարեկարգութեամբ իրենց մաս-
նաւոր երկիրներն կը զարգարէին . հարցուցէք
պատմութեան . Խորենացի, Եղիշէ, Փարպե-
ցի, Յ. Կաթողիկոս, Լաստիվերացի ձեղի կը
պատմեն թէ որ ասոնց ողբեր քան թէ պատ-
մութիւնքը բաւական համբերութիւն ունիք
կարդալու : Ապակեղրոնացման վերջի բառը,
վերջի եղրակացութիւնը, եսութիւնը կամ
անձնապաշտութիւնն է . եւ անկից բարեք

նի ըլլալը, երկրորդ՝ իր գրածն ալ Հա-
յերէն ըլլալը:

«Այսար ոտքը. — ուղղական ոչխար
սեռական ոչխար:

«Միսն ոչ միայն հոտած ըլլալու
այլ և ոչ մէկ հոտ ունենալու է. — Ա.
կազմակերպին զրկելու տող մը:

«Խիստ սովորութիւն եղած կերա-
կուր. — Պ. Իւթիւճեան ասանկ անճու-
նի տողեր գրելը խիստ սովորութիւն ը-
րած է:

«Արուսերի գիրքած անասնոց մի-
սըն. — Արուսեր ուր կը ծախվի և ի՞նչ
տեսակ ուտելիք է:

«Խիստ մեծ պաղ մը զգալ. — Ինչ-
պէս Կիլիկիան կարգադրած ատենդ:

«Ծովը չը մոտենէն առաջ պէտք է
մէկ քանի վայրկեան օդի մէջ մնալ. —
կարծենք ջուրէն և օդէն զատ ուրիշ
տեղ մնալ դժուար է:

«Խոզն անկարող առողջական միս
տալ պէ՞տք է զանի մեծ զգուշութեամբ
և միշտ շատ կանանչեղէններով. — Ի՞նչ
ընել, ուտել թէ փողոցները հանդէսով
պտըտցնել:

Գանք թարգմանութեան ընտրու-
թեանը:

Գիտեցէք որ միայն Կիլիկիոյ վեր-
ջին երկու թիւերէն է ըրած քաղաքս:

Ընդհանրապէս կը տեսնենք թէ եր-
բոր Ֆրանսերէնին մէջ դժուար կտոր մը
կայ հասկընալու կամ աւելի ճիշդ խօ-
սելով Կիլիկիոյ հեղինակին (չառ բարև)
դժուար կը թուի, երբոր բառ մը կայ
որուն հայերէնը չը գիտէր կամ չուզէր
փնտռել անխօսակ կանցնի վրայէն ու
չը թարգմանէր, և կամ ուրիշ բան մը կը
գրէ տեղը առանց հասկընալու:

Օրինակի համար

Ֆրանսերէնը «երկու տեսակ ելեք-
դրական ոգի (?) կայ կ'ընէ ծովի ջու-
րին մէջ» և անոնց անունները կուտայ:
Կիլիկիա անոնց անունները չը յիշեր:

Ֆրանսերէնը կըսէ. «Ծովի տաքու-
թեան աստիճանը խիստ խորունկ եղած
տեղերը չը փոփոխիր. — թարգմանու-
թիւնը. ծովուն տաքութեան աստիճա-
նը խիստ խորունկ կողմերն անգամ չը
տարբերիր:

Ֆրանսերէնը կըսէ. — Բաւական
զգալի կ'երպով. — թարգմանութիւնը.
ըստ բաւականին.

Ֆրանսերէնը. — Արիւն կորսնցընող
անձինք պէտք է սպասեն որ այն օրերը
անցնի և հապա ծովմոտեն. — թարգմա-
նութիւնը. Արիւն կորսնցնողներն պէտք
է զգուշանան այն ատեն միայն ծովմոտ-
ենելու... ճիշդ Ֆրանսերէնին հակա-
ռակը:

Մեղուի ընթերցողայ գթալով՝ ա՛լ
աւելի չենք երկարեր այս քննութիւնը,
որ անվերջանալի է:

Իսկ եթէ բժշկական մասը քննել
ուզենք՝ հոն ալ ամենամեծ սխալներ կը

գտնենք անհատում(1): Ան ալ կընենք
թէ որ հարկը ստիպէ և կ'ապացուցա-
նենք թէ Տօթթօր Մ. Բ. Իւթիւճեան
առողջապահութեան նախնական սկզբ-
բունքն անգամ չը գիտէր:

Առողջաբանութեան վրայ մեր ազ-
գը կարօտ է օրագրի մը. մինչև հիմայ
չունենալը ցաւալի բան է. վասն զի ու-
նեցածը ինչպէս կը տեսնենք, տգէտ,
անզգոյշ և անճուշի կերպով խմբագրը-
ված և հրատարակված է մինչև հիմայ:

Յանուն Հայ լեզուի, յանուն Ֆը-
րանսերէնի և ազգայնոց առողջութեանը
ներկայիս ազգաբարձութիւն մը կընենք
Պ. Իւթիւճեանին որ կամ իր շարաթա-
թերթը դադարեցնէ բոլորովին և կամ
ախտաւոր:

Ա. Հայերէնը վայելուչ և ուղիղ
կերպով գրելու:

Բ. Քիչ մը Ֆրանսերէն ուսնելու
վասն զի գիտցածը իր տգիտութեանը
վրայ տխուր գողալիար մը կուտայ:

Գ. Օրագրերը աւելի զգոյշ կ'երպով
խմբագրել ու շարել տալու եթէ ազգին
ծառայութիւն ընել է միտքը և ո՛չ թէ
ստակ բռնելու միջոցներէն մէկը:

Դ. Բժշկութեան վրայ աւելի ուս-
մունք ընելու և հապա գրելու:

Մեղուն ասկէ ետեւ շարունակ պի-
տի քննէ անար գրութիւնները և եթէ ի
լաւն փոփոխութիւն մը չտեսնէ՝ ուրիշ
կերպով քննութեան պիտի առնէ Օրա-
գիրն որ անուղղապէս Օրագրապետը
քննել ըսել է:

Ա. Բ. Գ.

Աշակերտ Կէլպօլուի
Բժշկական Ֆեմարանին

ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱՆԻ ԱԹՈՒՆ

Այս օրերս Ս. Պետրոսի աթոռը
անունով հատը քառսուն փարայի վա-
ճառված տետրակ մը կը պտըտի անոր
ասոր ձեռքը:

Բարով խերով չենէր:

Աշխարհ տալիս ու վրայ եղած է և
տակաւին պիտի ըլլայ:

Կերևայ որ Ս. Պապն ալ այս տետ-
րակը հրատարակողը պիտի բանադրէ.
վասն զի այս տետրակը այնպիսի գողտ-
նիք մը երևան հանած է որ անով ամեն
պապեր գող պիտի ճանչցըվին՝ եթէ
տետրակին ըսածները իրաւ են:

Ս. Պետրոսի եկեղեցիին մէջ բար-
ձրը տեղ մը Պետրոս առաքելի և ա-
նոր յաջորդներուն նստած աթոռը պահ-
ված էր. տարին անգամ մըն ալ անոր
տանը կը կատարվէր:

Հիմայ խմայվեր է որ այդ աթոռը
Տաճկաց մարդարէին յաջորդներէն մէ-
կունն է որ խաչակիները դողեր հոն

(1) Ըստ Թիւրքիի, հետեւաբար և Կիլի-
կիայի՝ էն գիւրամարս ուտելիքներն եօղուրտն
ու քաշէր բէնիլին են եղեր:

բերեր են: Աթոռին վրայ ալ արաբերէն
սա խօսքը փորագրված է եղեր. լա՛
իլահէ իլլ՝ ալլահ, և ինչ:

Աթոռին պատուանդանին վրայ ալ
Հէրքիւլէսի քաջագործութիւնները
քանդակված են եղեր փղոսրիկ վրայ.
ասկէ ալ կերևայ որ այս աթոռին մէկ
մասն ալ Հէլլենացոց ստացուածքն է:

Արաբացիք իմացեր, Հէլլենացիք
իմացեր, Կաթօլիկ ազգերն իմացեր են
որ ասանկ թանկագին հնութիւն մը կայ
Ս. Պետրոսի եկեղեցիին մէջ՝ պահված
ու հիմայ ամենքն ալ որը իրենց ստաց-
ուածքը գտեր տէր ըլլալ կուզեն, որն ալ
իր պահպանութեան իրաւունքովը տէր
ըլլալ կը պահանջէ Դ. լաճնուս նայելով
կոխն ալ բողբեր է:

Ճշմարտը խօսելով այս կուռը Ն-
րուսաղեմայ խնդրոյն կուռն ալ չը նմա-
նիր:

Հիմայ թէ որ Ս. Պապը Մեղուին
խորհուրդ հարցնէ՝ սա խրատը կուտայ
անոր այս խնդրոյն մէջէն պատուաւոր
կերպով դուրս ելնելուն համար:

Թող այդ աթոռը հոս Պօլիս դրիէ
կայսերական թանգարանին ընծայ կը-
նեմ կոր ըսելով:

Իրաւ է որ այդպիսի թանկագին
և չնաչխորհիկ հնութիւն մը, աթոռ մը
գիւրին չէ ձեռքէ հանելը. բայց իր
կորուսած Հռովմայ աթոռին քովը մեծ
բան մը չէ. Հռովմայ աթոռը բռնի Ի-
տալիոյ թագաւորին պարգեւէն ետքը
Պետրոս առաքելին աթոռն ալ թող
մեր կայսեր ընծայ ընէ՝ գողցըված ապ-
րանքը տէրովը դարձնելով ու ինքն ալ
խաղաղի:

Ատեն մը մէկ ոտքը Հռովմի աթո-
ռին վրայ դրած էր, մէկ ոտքը Պետրոս
առաքելի աթոռին վրայ. մէկ ոտքին
տակի աթոռը քաշեցին առին ինք ալ
մէկ ոտքովը մէկ աթոռէն վար կախված
մնաց. թող այդ ոտքն ալ այն աթոռէն
ինք վար առնէ ու երկու ոտքով դետ-
նին վրայ հանգիստ ապրի:

Կուզէ նէ ոտքին վրայի խաչերն ալ
ադոնք հնարող հրեաներուն տայ կոշիկ-
ներովը հանդերձ ու ինքը բոլորի ոտքով
մնալով Պետրոս առաքելի յաջորդը
ըսվելուն տեղ Քրիստոսի աշակերտը
ըսվի:

Ընթերցող, այս Ս. Պետրոսի ա-
թոռը անուն տետրակին ալ ընթերցիր:

Վ Բ Ի Պ Ա Կ

Մեղուի նախընթաց թուոյն երկ-
րորդ երեսին վերջին էջին 22րդ տողին
մէջի «կը մնայ» բառը պիտի ըլլայ
«չը մնայ»:

ՆՄԲԱԳԻՐ ՏՆՕՐԵՆ

Յ. Գ. ՍՊԷՃԵՆ

Գ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԵՐԱԹԻՐՆ ՄԵԿԵՐՈՆԻՍ

ԱՍՄԱ-ԱԼԹԸ ՋԱՄԼԸ-ԻԱՆ ՄԻԶԻՆ ՅԱՆԻ ԹԻԻ 8